

www.kitabxana.net

Mir Cəlal Paşayev adına
Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

“Torpağı Vətənə çevirənlər”: 90 (28 - 2021)

Emin Piri

Müharibə gündəliyi

Sənədli-bədii toplu

Bakı - YYSİB – 2021

2021

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyi

www.kitabxana.net

Mir Cəlal Paşayev adına

Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

Torpağı Vətənə çevirənlər

YYSiB-nin vətənpərvərlik, kreativ e-kitablar seriyası

Elektron kitab N 90 (28 - 2021)

Bu elektron nəşrlər **Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun** maliyyə dəstəyi, Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyinin reallaşdırdığı, www.kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual Kitabxananın texniki-yaradıcı yardımıyla icra edilən, **“Torpağı Vətənə çevirənlər” gənclər üçün motivativ real və virtual hərbi-vətənpərvərlik aksiyalarının təşkili** mövzusunda hərbi-vətənpərvərlik, kreativ layihəsi çərçivəsində hazırlanaraq yayımlanır.

Kreativ-bədii layihənin maliyyələşdirən qurum:

Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu -
<http://youthfoundation.az>

Silsiləyə daxil edilən elektron nəşrləri buradan izləyin:

<https://kitabxana.net/e-library.php?cate=194>

Rəsmi FB səhifəmiz:

<https://www.facebook.com/kreativesger>

Emin Piri

Müharibə gündəliyi

Sənədli-bədii toplu

**Elektron kitab YYSİB tərəfindən e-nəşrə
hazırlanıb. YYSİB - 2021**

YYSİB - Milli Virtual-Elektron Kitabxananın e-nəşri

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı:

Aydın Xan (Əbilov),

yazıçı-kulturoloq, Prezident təqaüdcüsü



DİQQƏT

Müəlliflik hüququ Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və əlaqədar beynəlxalq sənədlərə uyğun qorunur. Müəllifin razılığı olmadan kitabın bütöv halda, yaxud hər hansı bir hissəsinin nəşri, eləcə də elektron informasiya daşıyıcılarında, İnternetdə yayımı yasaqdır. Bu qadağa kitabın elmi mənbə kimi istifadəsinə, araşdırma və tədqiqatlar üçün ədəbiyyat kimi göstərilməsinə şamil olunmur.

Emin Piri

Emin Piri (Emin Sabir oğlu Piriyev) 1986-cı ildə anadan olub. Sumqayıt şəhərində "Şərq" liseyini oxuyub. 2008-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsini bitirib. Həmin il Ehtiyat Zabit Hazırlığı Kursunu müvəffəqiyyətlə bitirərək leytenant rütbəsi alıb.

2008-2010-cu illərdə Ağdamda - cəbhə bölgəsində tağım komandiri kimi xidmət edib.

2013-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və Mədəniyyət Nazirliyinin birgə layihəsi olan "Gənc Ədiblər Məktəbinin" məsul katibi olub.

2013-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvlüyünə qəbul edilib.

2013-cü ildə "Prezident təqaüdü"nə layiq görülüb.

2014-cü ildə AYB-nin qurultayında Gənclər Şurasına seçilib.

2014-cü ildə Gənclər və İdman Nazirliyi tərəfindən "İlin gənci" mükafatını alıb.

"Nəsimi", "Ən yaxşı şeir", "Ülvi Bünyadzadə" və başqa ədəbi mükafatlara layiq görülüb.

2014-cü ildə və 2016-cı ildə Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən "İlin gənc yazarı" seçilib.

2015-ci ildə "Tanrının kölgəsi", 2017-ci ildə "Sağ qalan varmı?!" şeirlər kitabı dərc olunub. Şeir, məqalə və hekayələri İran, Türkiyə, Özbəkistan, Qazaxıstan və başqa ölkələrdə müntəzəm çap olunur.

"Ədalət" qəzetinin əməkdaşdır.

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
2020-ci ilin II Vətən Müharibəsi zamanı könüllü cəbhəyə
yollanıb. Müharibə dövründə tağım komandiri olub. Füzuli,
Cəbrayıl, Xocavənd, Xocalı, Şuşa kəndlərinin azad olunması
uğrunda döyüşüb. Son xidmət yeri Laçın olub.

Xidmətlərinə görə leytenant rütbəsindən baş leytenant
rütbəsinə çatdırılıb.

"Vətən Müharibəsi iştirakçısı", "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə
görə" "Xocavəndin azad edilməsinə görə" medallarıyla təltif
olunub.

Müharibə gündəliyi

Uşaqlardan uşaqlara Xocalı

Xocalıdayıq. Daha doğrusu, kəndlərində. Ordumuzun işğaldan azad etdiyi o müqəddəs torpaqlarda...

Xocalı - adı belə adamı vahiməyə salır. Uşaqılıqdan izlədiyimiz videolar, yazılar, şahid ifadələri Xocalını düşüncəmdə cəhənnəm bir məkan kimi formalaşdırıb.

Amma ayağımı o torpağa qoyandan əvvəlki düşüncələrim 1800 dəyişir. Yeni bir Xocalı yaradıram özümə. Bir yanından çaylar, bulaqlar, meşələr, dağ, cığır - bura əməlli cənnət imiş ki... Heç bir rayonumuzun haqqını yemək istəməzdim, amma indiyə kimi gördüyüm ən gözəl yer buradır.

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri

Bu cür cənnət torpaqda uşaq qətliamı niyə yaşansın, axı?! Cənnət torpağı uşaq qanı ilə gübrələmək hansı düşüncənin məhsulu ola bilər? Vandalizm!

...Evlərə giririk. Bu evə isə tək girmişəm. Bilmirəm, hansı düşüncə məni bu evə salıb. Bəlkə də, içimdə yatan vəhşi ruh oyanıb, qənimət istəyi məni o evə salıb. İnsanam da... Amma şair ruhum o vəhşinin nəfsinə yenilərək ardıca addımlayır.

Otaqlardan birinə girirəm. Ortalığa dağılmış uşaq geyimləri və beşik. Uşaq otağı imiş. Stolda fotoalbom var. Vərəqləyirəm fotoları.

Bir anlıq ruhumdakı vəhşi yoxa çıxır. Hara gedib, bilmirəm. İndi Emin Piri ilə birgəyəm bu otaqda və qarşımda albomdan mənə boylanan uşaq...

10-12 yaşı olan uşağın. Şəkillər ancaq ona məxsusdur. Doğulandan bu yaşa kimi olan şəkillər. Bəlkə də, bu evdə ondan qabaq azərbaycanlı uşaq yaşamışdı -yaşı bizdən böyük, bizdən əvvəl doğulan, amma heç zaman böyüməyən bir uşaq...

Təkəm, uşaq çarpayısında oturub albomu vərəqlədikcə bəlkə də hönkürürəm, bu, elə də yadımda deyil.

Kvazimodo kimi qışqırmaq istəyirəm evdə, bu uşaq otağında. Mən vəhşi deyiləm, insanam, hisslərim, duyğularım var...

Özümdən asılı olmadan qəribə duyğular yaşayıram. Qənimət, başqa heç nə gözümdə deyil, düşünürəm. Anidən fikrim dəyişir. Xocalıda yaşayan uşaq albomlarını yığmaq. Bacardıqca daha çoxunu.

Albomdakı şəkilləri götürürəm. Sonra digər evlərə girib uşaq olmuş evlərdə uşaq şəkillərini çantaya yığıram.

Xocalı - uşaq qətləminin yaşadığı yerdə erməni uşaqlarının şəkillərini yığmaq...

Necə də ağrılıdır...

Uşaqılıq xatirəsinin nə olduğunu yaxşı bilirəm. Bizimkilər yaşamasa da, o qaçaqda uşaqılıq xatirələrini salıb itirsələr də. Bəlkə də bəziləri xatirələrlə birgə torpağa qarışıb torpaq olsalar da. Azərbaycanın torpaq uşaqları...

Bir gün sülh dövründə o şəkilləri sahiblərinə qaytarmaq ümidilə... Bəlkə də bir gün bizə, mənə bənzəyən kimsə olar o uşaqlar arasından... Bu jestlərdən sonra... Bəlkə də dəyişərlər o böyüyən uşaqlar.

...Ətrafa minaatan mərmisi düşür. Amma digər evə də girirəm... Sonra digərinə...

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Bütün çətinliklərə baxmayaraq o albomların bəzisini müharibə bitənə kimi salamat saxlaya bildim. Bilmirəm, özümdən çox o uşaqların xatirəsini qoruyurdum.

Tərxis olduqdan sonra o şəkilləri özümlə birgə gətirmişəm.

İndi düşünürəm: şəkillərini yığdığım o uşaqlar sağ-salamat qaça bildilərmidi?

Müqəddəs məktublar

Dünyanın ən müqəddəs məktubları idi o məktublar. İçindəki sevgi ən böyük sevgilərdən daha böyük, ən saf hisslərdən daha təmiz.

Bəli, dünyanın ən müqəddəs məktubları idi cəbhəyə göndərilən məktəbli məktubları.

Təminat gələrkən ən çox aradığımız, soruşduğumuz idi; - məktəbli məktubları var?

Bəlkə də üstündə dava edərdik, mənə də çatsın deyə...

Özümdə məktub olarkən belə əsgərlərdə olan məktubları alır, onları da oxuyurdum. Arayırdım. Kim yazıb görəsən, onlarda olan məktubları? Bir-bir baxırdım bütün məktublara. Bəlkə birinci sinifdə oxuyan bacım qızından olar deyə. Bəlkə dərs keçdiyim məktəbdən hansısa şagirdim yazar deyə.

Məktəbli məktubları yoxdursa, qalib müəllim də yoxdur.

Hər gün oxumaq istədiyimiz, hər gün yanımızda olmasını istədiyimiz məktublar, amma müəllifinin heç zaman bu odun-alovun, yanımızda olmasını istəmədiyimiz.

O məktublar əlimdə olarkən, o uşaqların əllərinin istiliyini hiss edirdim, oxuyarkən o sözlərdə onları görürdüm. Gülümsəyən, bir az dəcəl, amma saf uşaqları görürdüm o məktublarda.

Füzuli-Cəbrayıl istiqamətində olarkən almışdım bu məktubu. Sonra sol döşümdə olan, ürəyimin üstündə cibimdə gəzdirdim o məktubu. Mühəribə bitənə kimi. Ara-sıra palçıqlı günlərdə palçıq da oldu o məktub. Yox, yox çirklənmədi, vətən torpağına qarışdı o məktub. Vətənləşdi o məktubdakı sözlər, o sözlərdəki sevgi.

Tərxis olana kimi elə ürəyimin üstündə qaldı. İndi də evə gətirdiyim ən böyük qənimətdir o məktub. Ömrümün ən gözəl hədiyyəsi, mühəribədə aldığım ən qiymətli mükafat. Yəqin ki, ömrümün sonuna kimi o məktubu ən böyük mühəribə medalı kimi evimin bir köşəsində saxlayacam.

Hərdən düşünürəm, ətrafımıza düşən bu qədər mərmə, başımızın üstündən uçan güllələr. Məni qoruyan bəlkə o

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*
məktub idi? Qəlbimin üstündə gəzdirdiyim məktub ən
böyük duam, qoruyucu mələyim idi.

Amma bizi, məni qoruyan o məktub müəllifləri özünü
qoruya bilmirdi. Qoruya bilmirdi özünü Bərdədə...

Xilas ola bilmirdi Gəncədə...

Qaçma bilmirdi mərmilərdən Ağdamda...

Bəlkə də o uşaqlar bizim yerimizə özünü qurban vermişdi
bu torpağa, Tanrıya.

*...Hamıdan çox uşaqları
sevər müharibələr.
Kiminin alınından,
kiminin gözündən öpər.
Tanrı daha tez
sevdiklərini aparır, deyirlər.
Allahın öpüşüdü
bəlkə elə bu güllələr?!.*

Mələklərin sayı azaldı, məktublarnın sayı azaldı. Bu
dünyadan neçə-neçə sevgi azaldı... Küsdü, küsdü, o
uşaqlar böyükklərin müharibə oyunundan. Bəlkə bizi

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
incitməməkçün, daha ürəkli olaq deyə, gözümüz arxada
qalmasın deyə, bir-bir uçdular səməya...

*Bağışla,
Bağışla, sənə dəyən güllələri.
Qolundakı metal qırıntısına gülümsə -
bir çimdik bil, böyüklərdən hədiyyə.*

*Bilirəm, uşaqlar ölmür,
böyüklərdən küsür,
küsür bu dünyadan
və eləcə uçur, gedir...*

Mənim bayraqdarım idi məktəbli məktubları.

Onlar bizimlə bərabər döyüşürdü. Azərbaycan ordusu ilə
birgə azad edirdi işğalda olan torpaqları. Onlar da qazi
olurdu... Hər şəhidlə birgə üstündə gəzirdiyi məktəbli məktubu da şəhid olurdu...

Xınalı quzular

Anamın barmaqları saçımda gəzdikcə o barmaqların duasını, Tanrıya yalvarışlarını eşidirəm. Sanki göz yaşları isladırdı o xınanı, qarışdırırdı onu. Həəə, dəqiq hiss edirəm bunu. Saçlarımda, qəlbimdə, ruhumda... O barmaqlar özünü balası uğrunda, balasına əvəz özünü qurban verməkçün, Tanrıyla razılığa gəlməyə çalışırdı...

27 sentyabr. Payız səhəri. Bazar günü. Həmişəki kimi bu bazar səhər doyunca yatım dediyim halda yenə erkəndən durmuşam. Feysbuka girmək istəyirəm, amma işləmir. Saytlara da girmək mümkün deyil. Bir-iki dostu zəng edib nələrin baş verməsi haqqında maraqlanmaq istəyirəm, amma zəng də çatmır. Nəhayət, sonradan bəzi saytlara girə bilirəm. Mühəribə başlayıb...

..."Və o gün gəlsəydi" dediyim gün gəldi...

Özümə yer tapa bilmirəm. Bəlkə aprel kimi yarım dayandı? Ya bu informasiyalar şişirdilmiş, yalan məlumatdırsa? Evdə elə darıxıram ki, sanki illərdir sevdiyim birindən ayrı düşmüşəm. Onu, ayrı düşdüyüm sevgilimi görə bilərəm, amma evdə qalsam bir daha onu

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
görə bilməyəcəm. Bu məchul sevgili hansı məchul
məkandadır, onu bilmirəm.

Bu darıxmaqlar nəticəsində səhər bacım ilə yola
düşürəm, bəlkə uşaqlarla oynaya, yeznəylə söhbətləşə, bu
darıxmağımı unudara. Heç bir saat deyildi, bacım
uşağıyla oyundan məni Aqil Abbasın zəngi ayırır; işə
gəlin, müharibə başlayıb. Həmişə belə olub, müharibənin
ən böyük zərbəsini uşaqlar alır. Beləcə, oyunlar yarımçıq
qalır, uşaq sevgilərini hansısa mərmə atışı yarım qoyur...

Bazar günü, pandemiya ilə əlaqədar işləməyən ictimai
nəqliyyat."Ədalət" qəzetinin baş redaktor müavini
Əbülfət Mədətoğlu öz məşınıyla məni götürür və işə
gəlirik.

Sevincli və qürurlu gündür. İş otağında olan Qarabağın
miqyası böyüdülmüş xəritəsində qürurla azad edilmiş
kəndləri tapırıq, Öz analizlərimizlə fikirlərimizi
yürüdürük. Bu günün qüruruyla, bu haqda yazılarla
günümüzü belə yola veririk.

28 sentyabr. Yenə tezdən işə gəlmişəm. "Tarixi
bütövlüyə doğru" adlı yazımı işləyirəm. O yazıda korpus
komandiri, polkovnik Babək Səmidlinin bizi müşayiət
edərək Gülüstan qalası qarşısındakı mövqelərə aparması,
Aprel döyüşlərinin necə getməsindən, əməliyyatlarından

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*
bəhs etməsindən danışırım. (Müharibədən sonra
öyrənirəm ki, polkovnik Babək Səmidli şəhid olub).

Elə bu saatlarda hərbi komendant vəziyyətinin tətbiq olunması haqqında qərar verilir. Ardıyca Prezidentin qismən səfərbərlik haqqında Sərəncamı.

Zarafatla dostlara deyirəm ki, baxın, birinci zəng mənə olacaq. Bir neçə dəqiqə keçmir ki, Sumqayıt Hərbi Komissarlığından zəng gəlir. Ora getməyim istənilir.

İş yoldaşlarım inanmır, elə bilirlər, onlarla zarafatlaşırım. Öncə əlimdə yarım qalan yazımı bitirirəm, daha sonra feysbukda dostlarla vidalaşib evə - Sumqayıta doğru yol alıram.

Anam kədərlidir, evində iki oğlu və müharibə...
Bilmirəm, necə deyim getməli olduğumu...

Və anam başıma xına qoyur. İlk dəfədir ki, anamın hisslərini bu qədər gizlətməyə çalışdığımı görürəm. Ağlamaq istəyir, özünü güclə saxlayıb. Barmaqları telimdə gəzdikcə, xına qoyduqca əllərinin duasını eşidirəm.

Səhər tezdən mənimlə görüşməyə gələn bacım uşaqlarını öpürəm. Müharibəyə uşaq təbəssümü ilə getmək də, bəlkə həyatın ən böyük ironiyasıdır. Sonuncu öpüşüm elə körpə təbəssümü, körpə yanaqlarından olsun. O

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
müqəddəs torpaqlara körpə gülüşü, körpə öpüşüylə yola
düşmək...

Gecə yarı heç zaman üzünü görmədiyim Könül adlı bir
xanımın ani bir mesajını görürəm, səni gözləyəcəm.
Nömrəsini qoyur. Mümkünsə, mənə hər gün zəng elə...

Tanımadığın, görmədiyin birinin sevgisi. Onu narahat
qoymamaq hissi gəlir mənə. Bilmirəm, necə olursa,
özümlə götürdüyüm, bloknota yazdığım 7 nömrədən biri
də onun nömrəsi olur. Könüllü getdiyimi bilirdim, bəlkə
bu da bir simvoldu, Könül adlı birisi... Könül adlı bir
sevgi...

Sumqayıt Hərbi Komissarlığındayam. Zabitlər
bölməsində. Qəribəsi budur ki, əlifba ilə heç bir
uyğunluğu olmamasına baxmayaraq adım çağırışçılar
arasında birinci sıradadır. Yəqin ki, bu da iki gün öncə
etdiyim canlı müraciətə görədir. Öncə əsgərləri
yerləşdirək, bir -iki saata sizi yola salacağıq deyirlər.
Komissarlığın yanında çayxanada oturub yutubda son
müharibə videolarına baxıram. Qalxanda çayçı ödənişi
götürmək istəmir. Bu dəfə götür, qayıdanda qonaq
edərsiniz - deyirəm. Komissarlığın qabağında avtobuslar
yola düşdükcə insanların alqışlarla yola salınması ayrıca
qürurlu və kövrəldici anlar idi. Bu alqışlara əl yelləyən
bəziləri ya şəhid olacaq, ya da cavab olaraq yellədiyi əllər
bir daha yellənməyəcək.

Sevgilisiylə görüşən də var, qucaqlaşan da. Düşünürəm, o şeirimdəki kimi...

Görüşəndə

Sevgilisinin əlində

gözü axtarardı

ona veriləcək gülləri.

İndi

kitabları arasında qurutduğu

Gül ləçəklərində axtarır

Sevgilisinin cəbhədə itirdiyi əlləri.

Sənədlərimizi də götürdükdən sonra artıq yenidən ordunun zabitiyəm. Avtobusla yola düşürük. Komissarlığın önündəsə bizi alqışlayan xalq... Saçlarımda anamın xınalı duası, gözlərimdə uzağa zillənmiş indiyə kimi bizim olmayan uzaqlıqlar...

Xınalı quzuları irəlində nə gözləyir, hələ ki xəbərsizik...

“O gün gəlsəydi...”

Pərt idim. 10 il idi yarı pərt, yarı ümidli, yarısa bilmirəm, məni narahat edən hisslərlə yaşayırdım. Ağdamdan, səngər həyatından qayıtdıqdan sonra bu belə davam edirdi. Əslində, pərt olmağımın səbəbi intuisiyamın bu dəfə doğru çıxmaması, ümidlərimin suda üzməsi idi. Həm də Ağdam səngərindən belə dönüşü arzulamırdım.

Leytenant rütbəsiylə Ağdama yollanmışdım. Özü də qərribə bir gündə. Simvolik gündə. 23 iyulda. İlk dəfə idi, 23 iyulda Ağdam torpaqlarında idim, işğal günündə. Bu, sadəcə sıradan səfər deyil, təyinatım idi. Yəni, bu gün mənim seçimimlə deyil, bəxtlə olmuşdu. Baxmayaraq ki, o təyinat üçün neçə dəfə ağız açmışdım. İçimdə qərribə inam var idi və yaşanacaq o qürurlu günlərin iştirakçısı olmaq istəyirdim. Ayaq basdığım gündən rəqəmlərə simvollar yükləyir, ümidlərlə gözləyirdim. 23 iyulda gəldiyim bu torpaqdan mütləq ayrı bir adla qayıdacaqdım. Amma olmadı...Düz 10 illik yarı pərt, yarı həsrət hissi ilə yaşamaq taleyimə yazıldı.

Heç düz əməlli səngər zabiti olmağımla qürur duya bilmirdim. Məğlub ölkənin səngər zabiti...

İnsanların hərbi geyim sevdasına, mülkidə belə, o geyimi geyinməsinə həmişə müsbət baxırdım. Amma mən edə bilmədim. Bir daha o mundiri geyə bilmədim. Məhz tərxis olduğum gün çıxardım. Bir daha nə çəkilişdə, nə yeni gəldiyim günlərdə fəxrlə geyinmək daxil olmaqla əynimə almadım. Amma ümidli idim, çünki o formanı yenə geyinəcəyəm. Buna inanırdım.

İllər keçdikcə, nə yalan deyim, o formanı geyinəcəyəm arzular, ümidlər azalırdı. Həm də yaş söhbəti. Yaş bir yerdə dayanmır, hər il artırdı, elə həsrətimiz kimi. Axı bu formanı geyinmə şansı o zaman qismət olardı ki, onda da mənə ehtiyac olmazdı. Qoca bir zabit döyüşdə kimə lazım olacaqdı deyə düşünürdüm.

Hər dəfə o gün tez gəlsəydi də deyirdim. İstər Mübariz İbrahimovla bağlı cəmiyyətdə yaranan oyanış, istərsə 2014-cü ilin avqust hadisələri bir ümid qığılcımı idi. Və 2016-cı ilin aprel döyüşləri. Xalqın qürurunun özünə qayıtması, hər bir fərdin bir nəfər kimi birləşməsi, şəhidlərin hər birini öz övladı, qardaşı kimi qarşıladığı günlər. Bu, şans idi;-düşünürdüm. Həm mənimçün, həm xalqımızçün, həm də addım səslərimizçün darıxan o müqəddəs torpaqlarçün.

Dərhal aprel günlərində, döyüş gedərkən Sumqayıt Hərbi Komissarlığına gedərək məni də göndərmələrini istədim. Amma nə səfərbəlik haqqında bir sərəncam var idi, nə də

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri bir şey. Təbii ki, mənə də belə, ehtiyac yoxdu; - deyib yola saldılar. Bircə həmin döyüş günlərindən yürüşlərdə "yaşasın müharibə", "şəhidlər ölməz" şüarlarıyla ovunmağım mənə qaldı. Hə, bir də bu döyüşlər haqqında yazdığım 20-30 məqalə və köşəm.

Üzölmüşdüm yarım dayanmağına. Amma Aprel döyüşləri xalqda inamı özünə qaytardı. Düşmən haqqında mifi dağıtdı, biz qalib gələcəyik ümidi birə-beş artırdı. Həm də düşmənə psixoloji zərbə idi. Lələtəpə başlanğıcdır. Biz gəlirik, biz qayıdacağıq...

Hər şey öz axarına düşdü. Həmin ümidlər, həmin həsrət, həmin pərtlik. Ta, 2020-ci ilin iyuluna kimi. General-mayor Polad Həşimovun şəhadəti ilə o ümidlər cücərdi. O gün gəldimi? - düşüncələri həm qürurlandırır, həm də qəribə duyğular yaşadırdı. Qonşu məhlədə yaşayan Həşimovun şəhadəti həm də adamın qüruruna toxunurdu. Yəni bunlar bu qədərmi irəli getdi, bu qədərmi cavabsız qalacaqlar sənin komandanını şəhid etməklə?

O gün bütün gecəni Həşimovun evi qarşısında onun nəşinin gəlməsini gözlədik. Həm sumqayıtlılar, həm də bütün xalq həmin gün minlərlə sel oldu o evin qarşısında. Səhərə kimi şəhərlilərimizlə birgə Sumqayıtda piyada bütün şəhər boyu gəzərək şüarlar səsləndirdik. Mənsə, arada onların şüarına qoşulur, aradasa "müharibə!" şüarı səsləndirirdim.

İstər ölkə Prezidentinin çıxışı, istərsə regionda gedən proseslər yaxın 2-3 ayda müharibənin başlayacağını kimsədə şübhə yaratmırdı. Elə cəbhə bölgəsində dinc sakinlərin sığınacaqlar qazması, ardıcıl diplomatik səfərlər və s. hər şey müharibəyə doğru gedirdi.

Həmin günlər "Yaşasın müharibə" adlı yazı işlədim. Çox qəribədir ki, həmin yazıda müharibənin başlayacağı zamanı belə müəyyənləşdirmişdim. Həmin yazı "Ədalət" qəzetində dərc olundu. İndi özümə də maraqlı idi ki, bu dəfə bu qədər inamla, həm də intuisiyamın dediyi kimi payızda müharibə proqnozlaşdırmışdım. Bir qorxum var idi, bu da Aprel döyüşləri kimi tez bitməsi, arzularımıza, torpaqlarımıza qovuşmadan hər hansı diplomatik təzyiq və s.-in olması idi.

Onlayn müraciətlər və s. bir qədər mənə qəribə gəlirdi. Bəlkə bu da təbliğat mexanizminin bir parçası idi deyə düşünürdüm. Birbaşa canlı müraciət lazımdı deyə qərara gəldim.

Sentyabrın 25-i olardı, millət vəkili Aqil Abbasla danışdım. İş yoldaşlarım Sübhan və Eminqueylə bir qədər bu barədə zarafatlaşdıq da. İşdən çıxıb birbaşa getdim, Sumqayıt Hərbi Komissarlığına.

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Hər hansı müharibə zamanı ilk çağırılanlardan olmaq üçün. Yeni telefon nömrələrimi verdim, "kartoçka"ma yazdırdım.

...Tezdən oyanmışdım. Anlamırdım nə olub. Həm zəng işləmir, həm də sosial şəbəkəyə girə bilmirdim. O gün gəldimi? - düşünürdüm. Bunu düşünəndə 27 sentyabr səhəri idi...

Əsgərindən generalına kimi

Hər müharibənin istəyərək və ya istəməyərəkdən doğru olmayan yönləri də ola bilər. Lap eyni zamanda gözəl və şərəfli anlar kimi xatırladığımız zamanlar, insanlar, qərarlar kimi. Amma zəfərə aparan müharibədə bütün yanlışları kənara qoymaq olar. Çünki zəfər keçmişin səhvlərindən nəticə çıxarmaqdan, illərin əziyyətindən, alın tərəindən sonra sənin olur. Həm də zəfər qazanmadınsa, ictimai formada onun haqqında ancaq gözəl şeylər danışmaq daha uyğundur. Gözəlliyi daha da gözəlləşdirmək...

Əsgərimizdən generalımıza kimi... Fövqəladə vəziyyətlər fəvqəladə qərarlar tələb edir. Elə götürək bəzi generallarımızı. Xalqa, orduya öz hərəkətilə ruh yüksəkliyi verən, onu özündən olduğuna hiss etdirən, mərdliyi ilə qarşısındakını utandıran...

Polad Həşimovun şəhadətilə xalqı öz ruhuna qaytarması kimi...

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Sözümün canı, şahidi olduğum, daha doğrusu, təəccübləndirən olay. Təəccüb dediksə, mənim inamsızlığımı... Daha doğrusu, bu qədərini gözləməirdim.

Batalyondan müəyyən texniki və bizdən asılı olmayan səbəblərdən ayrı düşmüşdük. Heyəti Şuşa ətrafı yüksəkliklərə aparıb yerləşdirməliyəm. Batalyonumuzun bölmələrinin olduğu yerə. Ora necə getməyimiz haqqında növbəti gündəlik yazılarımda geniş bəhs edəcəm. Amma indi haqqında yazacağım məsələdə məqsədim başqadır. Hə, məni təəccübləndirən olay, şahidlik.

Xocalının cəmi bir neçə kəndi bizdədir. Elə Şuşanın azad olunması da cəmi bu bir neçə kəndin azadlığından və onun qorunmasından keçir. Ordu ermənilərin içinə iynə kimi daxil olub. Kiçik məsafədən şimal istiqamətdə(Xankəndi və ətrafı) ermənilər, şərqdə ermənilər, qərbdə(Şuşanın kəndləri və Şuşa) da ermənilər. Düşmən içində yarımadadasan. Yalnız çətin və təhlükəli vəziyyətdə cənubdan (Hadrut tərəfdən) ordu dəstək ala bilər ki, o da pələnli, yüksək cığır yollar. Həmçinin o yollar da düşmən artilleriyası ilə müntəzəm vurulur. Bir növ xəritə ilə baxsaq, sanki mühasirədəyik. Üç tərəfin düşməndirsə, arxa hissə vurulursa, zəttən başqa ad demək də mümkün deyil. Amma ordunun mühasirə içində mühasirə yaradacağı taktikasını sezməmək də mümkün deyil. Yəni Şuşanın mühasirəsi. Mühasirə

içində düşməni mühasirəyə almaq. Prezidentin səfərləri zamanı Xocalının cəmi bir neçə kəndinin üzərində dayanması, Şuşanın azad edilməsi, müharibənin qələbə ilə bitməsində bu kəndlərin rolunu xüsusi vurğulması heç də təsadüfi deyil.

Nə isə, birtəhər heyəti Xocalı kəndlərinə doğru apara bildik. Minamyot, top mərmilərinin atışından sonra yaranan hərəkətsizliyimizdən istifadə edərək ara-sıra döş cibimdən bloknotu çıxarıb kiçik qeydlər yazıram.

Mədətkənd tərəfdə meşə ərazisində artilleriyamızın mövqeləri yerləşir. Eyni zamanda bir qismi Çanaqçı kəndində. İşlərini görürlər, yəni döşüyürlər düşmən mövqələrinə. Bəzi yerləri, yolları keçərkən düşmən qarşısında açıqlığa çıxırsan ki, bir başa hədəfsən. Düşmən də ardıcıl minamyot, toplarla, raketlərlə həmin əraziləri vurur. Bəzən partlamamış elə mərmilər görürük ki, özümüzdən böyük. Vallah, heç başım çıxmır nə mərmisidi. Məgər o boyda mərmə görmüşəm indiyə kimi?!

Bu qədər ordunu daha doğrusu, könüllü, səfərbərliyi, eyni zamanda daimi heyəti Xocalı, Şuşa ətrafına yığmaqlarından öz düşüncəmlə analizim bu oldu ki, azad olunmuş kəndlərin yenidən əl dəyişməməsi, canlı qüvvə çoxluğuyla düşməndə vahimə yaratmaq və bu hərbi

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri hissələrlə düşməni oyalamaq, həm də əsas hücumun hardan olacağından yayındırmaqdır.

Çanaqqını da keçdik. Xeyli yoldan sonra tapşırılan yerə getməkçün artıq istiqaməti bilmirəm. Elə bir duman var ki, az qala bir metr önünü görə bilmirsən. Belə bir vəziyyətdə yuxarı komandanlıqdan kimdənsə dəqiq istiqaməti öyrənmək istəyirəm. Heyəti daha təhlükəsiz və sağ-salamat apara bilmək üçün.

Başqa hərbi hissənin zabitlə belə durumda rastlaşırıq. Deyir, general Kazımov Vasif burdadır. Yaxınlaş, sənə istiqamət versin, tapşırıq versin.

Baxdım, ətrafa mərmilər düşür (top, minamyot, bəzənsə raket mərmiləri), ardıcıl partlayışlar. Dedim, ağılına gələni danışma, Xocalı kəndində, yarımada vəziyyətində, mərmilər altında general burda nə gəzər? Yalan nə deyim, görməsəm inanmazdım.

Yaxınlaşdım, doğrudan general-mayor Kazımov. Hərbi zirehli maşın "səhra pişiyi"nin yanında öz tapşırıqlarını verir.

Düzünü desəm, sevindim... Adama elə qürur hissi gəlir ki, sənin generalın ön xətdə, döyüş bölgəsindədir. Bəzən bir jest belə orduda xalqda elə ruh yüksəkliyi yaradar ki,

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*

onu heç nə əvəz etməz. İstiqaməti və s. başa saldı, tapşırırdı.

General jestləri, qərarları önəmlidir. Bəzən zamanında lazım olan məkanda olmaq hansısa qələbənin kilid açarıdır. Onun elə orda olması ən gözəl jest idi. Ən azından, bizim üçün. Elə müharibə üçün də...

Şəhidliyin pasportu: şahid gilizlər

Əvvəlcə Sumqayıtda toplandıq. Burada şəxsi heyət siyahı üzrə doldurulur, taborlara, bölüklərə, tağımlara bölünürdü. Silahlar və əşya-əmlak verildikdən sonra hər an döyüş bölgəsinə göndərilə biləcəyimiz bildirildi. Əlbəttə ki, dediyim məsələlər cəmi bir-iki gün zaman apardı. Komandir heyəti bu qısa zaman, saatlar içində həm silahları nömrələr üzrə əsgərlərə paylayır, həm də tabeçiliyində olan əsgər heyətini tanımağa çalışır. Bu qədər şəxsi heyətin yığıldığı kiçik kazarmalarda yatmağa, addım atmağa yer yoxdur desəm, yanılmaram. Bəzənsə, iki-üç əsgər bir çarpayıda yatır. Hətta bir dəfəsində hərbi hissənin stadionunda dəmir keçidin üzərində yatmağım da yadıma gəlir. Hər halda hansısa əsgərin yata biləcəyi çarpayını özəlləşdirməyi özümə sığışdırmadım. Yalnız batalyonun həkimi, leytenant Rəşad doktor məni və bölük komandirinin müavini, baş leytenant Hüseynovla birgə öz tibb maşınında yatmağa dəvət etdi. Bütün bunlar 1-2 gün çəkəcəyindən elə də önəm vermirik. Çünki hər an müharibə bölgəsinə göndərilə bilərik. Belə qısa zaman içində çarpayı davası etmək cılızlıq olar və bizə yaraşmazdı. Həm də az-çox müharibə anlayışından bilirsən ki, orada səni palçıqlı,

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*
soyuq, yağış altında, torpaq üstündə yatmaq gözləyir.
Əlbəttə, müharibədə yata da bilsən....

Bu arada bizim batalyonların əsgər heyətindən komandir heyətinə kimi hər biri səfərbərlik xidmətindən gələn və ya könüllü olanlardır. Təsəvvür edə bilərsinizmi?! Əsgərindən batalyon komandirinə kimi hər biri könüllü... Batalyon komandiri, polkovnik-leytenant Əziz Hüseynov təqaüdə çıxmış ehtiyatda olan zabit, eyni zamanda da Birinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçısıdır. Batalyon komandirinin müavini mayor Xəlilov Rasim də onun kimi təqaüddən yenidən xidmətə, müharibəyə qayıdan zabitdir. Hər biri ölkənin bir rayonundan olsa da, hamısı Bakı, Sumqayıt və Abşeron hərbi komissarlıqlarından gəlib. Bir növ bu batalyona "şəhər uşaqları" demək olar.

Dediyim kimi, cəmi bu bir neçə günü bir çox zabit heyəti gecələri adətən yatmır, yatanda da 2-3 saat yatır. Həm silahlarla məşğul olmaq, həm də şəxsi heyətin sənədləriylə... Əməlli vaxt aparır.

Hər an həyəcan signalı ola bilər. Şəxsi heyət düzülüb. Gizir Hüseynov əlində bir torba gilizlə gəlir. Bunlardan hər əsgərə iki ədəd vermək lazımdır. Düzü, əvvəlcə məni gülmək tutur. Müharibəyə güllə yerinə boş patronlarla, gilizlərlə gedəcəyik?! Bir-birimizlə müxtəlif zarafatlar edirik. Gerçəyi anladıqca isə qərribə bir susqunluq yaşanır. Sükut...

Bu gilizlər müharibədə bizim pasportumuz olacaqdı. Əslində isə, şəhidliyin pasportu... Bunu əsgərlərə necə izah edəsən?!

Hər hansı kiçik kağıza ən yaxınının adı, soyadı və əlaqə nömrəsi yazılır. Sonra bu kağız o gilizin içinə qoyulur. Qərara alınır ki, gilizlərin biri sağ döş cibinə, digəri isə sol ayaq cibinə qoyulsun.

Əgər döyüş vaxtı həlak olarıqsa, sifətimiz tanınmaz hala düşərsə, o gilizlərin içindəkilərə əsasən kim olduğumuz müəyyənləşsin və həmin yaxınımızla əlaqə yaradılsın. Bir növ, şəhid olduğumuz xəbərini verməkçün...

Eyni zamanda sinədə və ayaqda da olması isə əgər bədənimiz hər hansı partlayış zamanı bir neçə yerə ayrılarsa, parçalanmış bədən əzalarımızın kimə aid olduğu müəyyənləşsin. Bu əzaların kimə məxsus olması, hansı ailəyə göndərilməsi üçün..

Təbii ki, hər kəs gerçəyi başa düşür. Kimsə kiməsə nəse demir, kağızlara əlaqə nömrəsi, ad yazaraq gilizlərə yerləşdirir.

Bəs, mən kimi yazım? Atamımı? Açıqı, bu ağılıma heç gəlmədi. Anamı? Əgər şəhid olsam, ilk xəbər anama verilsə, ürəyi dözməz. Bu fikrimdən də daşınıram. Dostlardan kimisə? Düzü, onlara da belə ani əziyyəti

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*

vermək istəmirəm. Dayımı yazsam, ürəyindən yeni əməliyyat olub. Bəlkə "Ədalət" qəzetindən Sübhanın adını və telefon nömrəsini? Redaksiyanı, işi buna qatmaq istəmirəm. Həm doğma, həm də digərlərinə ürək-dirək verə biləcək birinin - qardaşımın adını və soyadını yazıram...

Üzərimdə gəzdirdiyim gilizlər başqası tərəfindən açılmadı, içindəki kağız özgəsi tərəfindən oxunmadı. Özümlə müharibədən Sumqayıta, evimə kimi gətirdim. Mənə müharibədən qalan ən müqəddəs xatirədi onlar.

Çünki neçə şəhidin pasportuna çevrildi o gilizlər. Neçə parçalanmış bədən əzasının kimə məxsus olmasına şahid oldu o gilizlər. Şəhid oldu o gilizlər, şahid oldu o gilizlər...

Xilasetmə əməliyyatı

Füzuli istiqamətində mövqelərdə yerləşmişik. Bəzən qeydlərimdə kənd adlarını qarışdırdığım olur ki, bu da kənd ərazisinin sırf xəritə yönündən yanaşmasına görə ola bilər və həmin anda qeydlər apararkən kiçik səhvlərə yol vermək də anlaşılandır. Çünki əsas məqsədim adlar deyil, detallar olub. Hər halda Kürdlər, Dörd Çinar, Yuxarı Əbdürrəhmanlı kəndlərində olduğumuzu söyləyə bilərik. Məqsəd bu kəndlərin qarşısındakı mövqeləri düşməndən təmizləməkdir.

Tağımı manqalarla mövqelərə yerləşdirmişik. Tək mənim tağımım deyil, bölük, batalyon, digər hərbi hissələrin taborları da düşmən qarşısında səpələnmiş formada mövqe tutub.

Arxa tərəfimizdə isə ordumuzun artilleriya bölmələri düşmən postlarını ardıcıl mərmilə atəşinə tutur. Bu atışlardan, düşməni müəyyən qədər sarsıdıandan sonra həmin mövqelərə irəliləmək nəzərdə tutulub. Həmlə taborları isə ardıcıl hücumları ilə düşməni sarsıtmağa çalışır.

Ermənilər sözün əsl mənasında minamyotla şahmat oynayır. Minamyot atışlarında bu qədər peşəkar olmalarını gözləmərdik. Deyilənə görə, önümüzdə onların gücləndirilmiş əsas postları və bu kimi mühəndis istehkamları var. Bir növ, son qırılma nöqtələrindəndir bu istehkamlar.

Dəhşətli gündü... Minamyot mərmiləri yağış kimi yağır. Mərmilərdən qorunmaq üçün səngərdə uzanmışıq. Bir növ, ardıcıl atılan mərmidən biz xilas olsaq da, kəhriz tərəfdə rabitə tağımının mövqeyinə mərmə tuş gəlir. Üç rabitəçimiz şəhid olur, ikisi yaralanır. (Sonradan öyrəndiyimə görə, şəhid olan rabitəçilərdən biri yazıçı Azər Abdullanın bacısı nəvəsi, yazıçı Alpay Azərin bibisi nəvəsi Mürsəl Kazımlıdır).

Bizim tağımdan sol cinahda, təxminən, 300-400 metrlikdə digər bölüyümüz yerləşib. Həmin istiqamətdən hücum edilməsi nəzərdə tutulub. Ardınca isə bizim bölmənin atəş dəstəyi ilə irəliləməsi planlaşdırılıb.

Ermənilər indisə sol cinahımıza minamyot mərmiləri yağdırır. Səkkizinci bölüyün mövqeləri mərmilər nəticəsində dağıdılıb. Can bazarı yaşanır. Biçilmiş taxıl zəmisinin yeri, açıq ərazi və səpələnmiş yaralı, şəhid yoldaşlarımız...

Gözümüzün qabağında ondan artıq yaralı və şəhid ərazidə qalıb. Həm də açıq ərazidə... Nə xilas edə bilirsən, nə də başqa cür yardım göstərə...

Onları 300 metrlikdən görüb dözə bilmirəm. Amma izləyirik. Bu "hollivud" filmi deyil ki, baş verənləri sadəcə can qorxusu ilə elə səngərdən izləyəsən...

Kim gedə bilər? Amma əraziyə də mərmilər düşür. Bacarmıram... Qərar vermək lazımdır. Düzü, bu nə mənim, nə tağımın, nə də bölüyümün işi deyil. Nə də belə bir əmr verilib. Bəs, sonradan onları mərmilər altında qoymağa görə çəkiləcək vicdan hissi? O hisslə bir ömür boyu yaşamaq olardımı? Əgər yaşamaq demək olarsa...

Mütləq o əraziyə girməliyik. O yaralıları çıxarmalıyıq. Onları çıxararkən, şəhid olsaq da, yaralansaq da, lap yaralı kimi ərazidə qalsaq, kimsə xilas etməsə də.. Amma bunu etməliyik. Onları çıxarmalıyıq.

Uzun günlərin yorğunluğu bronjiletlə getməyimə, cəld hərəkətimə əngəl ola bilər. Dərhal onu çıxarıb səngərə atıram. Çünki ağır yüklü bronejiletlə yaralı daşımaq, onları ərazidən çıxarmaq çətin olardı. Hə, bronejiletsiz özümü nəşə olardı? Nə olar, olar... Əsas odur, vicdan əzabından xilas olaq.

Bronejileti akopa atıb, bircə kaskanı taxıb kimsəyə nəşə demədən əraziyə qaçıram. Gözlərimə inana bilmirəm. Sevincmi, qürur hissi, yoxsa nə? Bilmirəm. Əsgərlərim Nəsirov Taleh, Həsənov Mansur ildırım sürətilə məni keçərək əraziyə doğru irəliləyir. Daha sonra gözümə ikinci tağımdan Bayramov Füzuli görünür. Bölüyümüzün digər əsgərlərini də görürəm, amma simalar elə də yadımda qalmayıb.

Demək ki, vicdan hissi bu gün o ərazidə doğulmuşdu. Yağmurluq götürmüşük. Yaralıları çıxarmaqçün. Amma öncə şəhidi çıxarmaq lazımdır. Hər halda şəhidin mövqelərin arasında qalması, düşmənin bunu müşahidə edə bilməsi min ölümdən betər olardı. Elə də olur. Digər tağımdan və bölükdən olan əsgərlərlə onu çıxarmağa gedirlər.

Mənsə bölüyün əsgərləri Bayramov, Nəsirovla yaralını yağmurluqda daşıyırdı. Əsgər dizindən qəlpə yarası alıb. Qan itirib. Yuxarı hissədən daha artıq qan itirməsin deyə, rezinlə bağlanıb.

Ermənilərsə sırf bu ərazini minaatanlarla ardıcıl vurur ki, kömək edə bilməyək. Həmçinin, bizi də məhv etməkçün. Ərazidə yaralılarımızın qalması, bizim köməyə getməyimiz daha çox canlı kütləsini məhv etməkçün düşməne əla fürsətdir. Ətrafımıza mərmilər düşür. İkinci

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
tağımın əsgəri qolundan yaralanır. Yaralı daşıyarkən,
köməyinə gedərkən özün yaralanmaq...

Bu an mərmə bir neçə metrliyimizə düşür. Yaralını qaça-
qaça apardığımızdan bir növ tənənfəs olursan ki, ağız
açılıb yumulur, mərmə valı zamanı beyin zərbəsi
almaqdan qoruya bilir. Amma mərmiyə tuş gələrsənsə...

Mərminin təzyiği bizi kənara tullayır. Dizim və əlim yerə
bək dəydiyindən sıvrilib. Əsgərin biri bu partlayışdan
sonra kontuziya alacaq ki, onu da sonradan biləcəyik.
Amma birgə yaralı daşdığımız əsgərlərdən biri də qəlpə
yarası alır. Belə məsafədən qəlpənin hamımıza
dəyməməsi... Yaralını ərazidən çıxarıyıq. Sonra
digərlərini. Mövqeyin yaxınlığına "sanitarka" dediyimiz
tibb maşını özünü yetirir. Əslində, bu özü də
qəhrəmanlıqdır. Tibb maşını mərmlər düşə biləcək
qədər yaxınlığa sürmək... Minaatan mərmisinin düşdüyü
yerdən keçərkən tibb maşınının təkəri həmin mərmə
quyuya düşür. Digər əsgərlərsə maşını köməkləşib
çıxarır.

Ardınca digər hərbi hissənin həmlə taboruna hücum əmri
verilir. Günün günorta çağı biçilmiş taxıl zəmisilə həmlə
taboru erməni postlarına qaça-qaça, bəzənsə, qaz yerışı
ilə irəliləyir. Və 20-25 şəhid olduğu bildirilir.

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*
Mövqedəyik. Əsgər Həsənov və digər tağımndan Quliyev
"Quran" ayələri oxuyur. Sükutdu.

Bu gün bitsə də deyirəm...

Azad edilmiş löhmə

İlk günlərimizdir. Bir az təcrübəsizlik, bir az da müharibə şəraitinə, çətinliyinə hələ tam öyrəşməmişik. Füzuli-Cəbrayıl istiqamətində Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin zabitləri bizi müşayiət edərək mövqelərə yerləşdirib.

Qısa müddətli müharibədə düşmənin geri çəkilməsi, daha doğrusu, geri çəkilməyə məcbur edildiyindən bəzi yerlərdə düşmən mövqelərinə iynə ucu kimi daxil olmuş olursan. Buna görə bəzən sağın da, solun da, önün də düşmən mövqeləri olur. Mövqemizin arxası isə top və minaatan mərmiləri ilə atəşə tutulur. Klassik anlamda tam mühasirə deməsək də, vəziyyət mühasirəni xatırladır. Çünki belə durumda təminat arxadan sənə gəlib çata bilmir. Bu vəziyyət iki-üç gün davam etdi...

Saatlarla yol qət etdikdən sonra mövqeyə çatanda suyumuz bitib. Demək olar ki, heç kimdə bir qurtum su yoxdu. Əslində, hava yolu ilə hesablasaq bir neçə km yol edər. Amma təhlükəsizlik baxımdan, itki olmasın deyə, dolama yollardan, cığırlardan, təpə döşlərindən istifadə etmişik.

...Sağ cinahı mənim tağımın qoruyur. Mövqelərimizin sağı və solu, qabağı düşmən artilleriyası ilə vurulur. Arabir top atışları olsa da əsasən yenə minaatanlardan. Və mövqemizin arxası da...

Səngərin dərinlik ölçüsü çox az olduğundan məcburi uzanmışıq. Uzun yoldan sonra susuzluq və qazıb dərinləşdirməyə halımız yoxdu. Üstəgəl, gecə yuxusuzluğu, gecənin soyuğu, günorta günəşinin başımıza döyməsi halsızlığımızı daha da artırır.

Rabitə ilə əlaqəyə çıxırıq. Bu gecə təminatın gələcəyini bildirirlər. Təminat gətirən MTT rəisimiz Cəfərov şəhid olur, Əsgərim Hüseynov Rövşən və digər zabitsə yaralanıb. Demək, təminat, su arzumuz elə suya düşməli oldu.

Səhəri əsgərlər "suxoy payokda" olan nəm salfetkaları dodaqları arasında somurur ki, bəlkə susuzluğu yata. Amma bu nə vaxta kimi çəkə bilər? Mütləq çarə tapmaq lazımdır. Önümüzdə düşmən nəzarətində olan, daha doğrusu, birbaşa vizual nəzarət etdikləri kənd var. Son çarə kimi bir neçə əsgər və zabıt su əldə etmək ümidilə ora doğru irəliləyir. Bunu sezən düşmən ordusu dərhal minaatanları işə salır. Məcburi olaraq bu addımımızdan vaz keçməli oluruq.

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Nədənsə, bütün olanlardan sonra Kərbəla müsibəti
yadıma tez-tez düşür. Ətrafında düşmən və susuzluq...
Yezidin və Hüseyinin ordusu...

Əsgərim Cabbarovla səngərdən çıxaraq cəld təpənin
arxasına keçirik. Cəld dediksə, təpənin arxası bizdən
təxminən 500 metr geridədir. Su axtarışına çıxırıq, bəlkə
bulaq və s. tapaq. Nə minalanmış yerləri bilirəm. ...Arada
ətrafımıza düşən minaatan mərmilərindən ya vaxtında
yerə yatmaqla, ya da bəxtimizin gətirməyi ilə yayına
bilirik...

İki gün əvvəl yağış yağmışdı. Erməni meyitinin bir qədər
aralığında düşmən silahı PK sinkinə azca yığılmış suyu
görəndə gözüməzə işıq gəlir. Amma bu kimə bəs edər
ki?!

Bir qədər irəlidə ermənilərin saxladığı inəkləri görürük.
Yolda yağış suyundan yığılmış su var. Su dediksə,
löhmə. İnəklər löhmədən su içir. İndi bu löhmə fəth
edilməli birinci məqsəddir. Təbiətin növlər arasındakı
yaşamaq uğrunda mübarizəsi. İnəklərlə biz...

Onları qovub uzanıb löhmədən su içirəm. Bir növ bura
daha bizim löhməmizdi. Azad edilmiş löhməmiz.

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*

Ağzım, boğazım palçıq olsa da, susuzluğu azca yatırmağa bəs edir. Amerika filmlərindəki ağzı qaralmış zombilərə oxşayıram desəm, yanılmaram.

Aralıda mənə nifrətlə baxan inəklər...

İndi bu müharibənin ən böyük acısını onlar yaşayır...

Seçəcəyimiz ədəbi obrazlar

Cəmiyyətin hissələrini anlayıram və bu hissələri anlayışla qarşılamaq lazımdır. Müharibə sonrası həmişə müharibədən daha dəhşətli və ağrılı olur. Savaştan yeni çıxmış bir xalq, əzizlərini şəhid vermiş analar, bacılar... Buz bağlamış ata sığalları, başdaşından boylanan sevgilər... nələr-nələr...

Yeni bir ağrılar yaşamamaq, bu gün haqlı durumdaykən haqsızlıqda ittiham olunmamaq üçün on illər sonranı da nəzərə almalıyıq ki, daha önəmlisi də elə budur. Dünya cəmiyyəti açıq bazardı. Onlara nəyi vaxtında və keyfiyyətli formada təqdim etdinsə, onu alacaq. Eləcə də, informasiya bazarında. Həmçinin, kinosundan ədəbiyyatına kimi.

Bu şanlı Vətən müharibəsində bizə iki obraz lazımdır. Daxili auditoriya və dünya auditoriyası üçün hesablanmış obrazlar.

Hər iki obraz bu müharibədə real olaraq mövcud oldu, fəaliyyət göstərdi və nümunələri kifayət qədərdir. Eyni zamanda, ötən sayda "Müharibə gündəliyi"ndən verdim "Uşaqlardan uşaqlara Xocalı" yazısında bununla bağlı nümunəyə rast gələ bilərsiniz.

Daxili auditoriya üçün döyüşkən, düşməyə qan udduran, bir növ vurub-dağıdan obraz, dünya üçünə, döyüşə də bəşəri sevgiyə yaşayan, yeri gələndə düşmənin olmasına baxmayaraq ehtiyacı olan bir dinc sakini xilas edən, heyvanları, təbiəti qoruyan, incəsənət, mədəniyyət naminə çox şeydən, eləcə də, öz təhlükəsizliyindən keçən Azərbaycan əsgəri, zabiti obrazı.

Nəzərə alsaq ki, biz Qarabağ ermənilərinin bizimlə birgə yaşayışını qəbul etmişik, bizə belə obrazlar hava-su kimi lazım olacaq.

İndi bütün hisslər, düşüncələr isti başın, həyəcanlı qəlbin döyüntüləridir deyər, fərqi deyilik. Elə etməliyik ki, on il sonra başımıza döyməyə və ya erməni kinolarına, əsərlərinə niyə uduzduq, bütün bunlar necə baş verdi deməyə.

Bundan sonrası sözün əsl anlamında ədəbiyyat, incəsənət, kino müharibəsidir. Zətən qalib gəlmiş dövlətlik, bu sahələrdə öz humanist görüntümüzə də qalib gəlməyi bacarmalıyıq. Əsas döyüş meydanında qələbə idi ki, bu mahiyyəti dəyişmir, istədiyimizə nail olmuşuq.

...İstər daxili, istərsə dünya kütləsi üçün ideoloji xətləri dərhal müəyyənləşdirməli və əməli fəaliyyətə keçmək lazımdı. Burada isə əsas sənətlər ədəbiyyat-incəsənət və film sahəsidir.

Dünyanın bu baxımdan kifayət qədər incəsənət nümunələri var ki, insanın düşüncələrini dəyişdirməyə bəs edir.

Məsələn, adi "Pianoçu" filmindən kiçik fraqmentə toxunaq. Bütün soyqırım, faciələrdə yada düşən, efirləri bəzəyən bir film. Yəhudi əzablarından bəhs etsə də, kiçik epizodlar alman zabiti vəhşi deyil - düşüncəsini yaradır. Ya da, hamsı eyni deyil. Baxmayaraq ki, filmdə əsas qayə nasist vəhşiliyindən bəhs etmək, soyqırımı məruz qalanların ağrı dolu həyatlarını gözlər önünə gətirməkdir. Amma kiçik epizod alman xalqı, ordusu, zabitləri haqqında formalaşmış fikirləri dağıda bilir. Onun incəsənət adamını qorumasını, geyimini, yeməyini ona verməsi...

Daxili auditoriya üçün əlavə bəhs edəcəyəm, amma bu qeyddə bizə dünya bazarında lazım olan obrazdan danışdım.

Bütün bunları edərkən istər əsərlərdə, istərsə də filmlərdə dünyanı özünə güldürməmək, pafosdan uzaq, gerçəkci və səmimi olmaq lazımdır ki, bu barədə isə yetərincə gerçək obrazlar var.

Yadıma düşmüşkən, mövzuya uyğun olaraq bir hadisəni qeyd edirəm. Döyüşdən yeni çıxmış bir XTQ zabitini

www.kitabxana.net – *Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri*

Hadrutun Tuğ kəndində gördüm. Evlərdə yiyəsiz qalmış toyuq-cücələrə dən aparıb töküdü.

- "Heyvandılar, günahdı, ac qalmasın. Həm onlarınki milliyyəti yoxdu..." deyirdi.

Bax belə, əzizlərim, gecikmək olmaz...

Nə qədər gec deyil, soyuq başla düşünməliyik...

Ölən erməninin sevgilisi

İllərdi gecələr yuxudan tənqənəsəf oyanırdım. Bəzən tər içində, bəzənsə boğulmaq üzərəykən...Bu oyanmalar 2010-ci ilin əvvəlindən 2020-ci ilin sentyabrına kimi davam etdi. Əvvəlki illər hər gecə, sonra həftədə bir, sonrasa, ayda 1-2 dəfə yuxularıma haram qatan bir qız idi. Üzünü görmədiyim, heç zaman rastlaşmadığım bir qız. Daha doğrusu, bir qızın səsi. O, heç nə danışmır, hesabını bilmədiyim sayda “alo, alo, alo...”. Yuxularıma haram qatan bu “alo”lar idi. Axı, kim idi bu qız, niyə hər gecə yuxularımda “alo” deyərək qışqırır və mənə əzab verir?!

Vətən müharibəsi məni bu əzabdan qurtardı. Daha o yuxuları görmürəm, kimsə yuxumda “alo” deyə qışqırmır. İndi öz əzablarım, öz yaşantılarım, bu müharibədə gördüklərim yuxumu qarışdırır. Vətən müharibəsi təkcə Qarabağı deyil, məni o qızdan, o səsdən xilas etdi.

2010-cu ilin qışı...Ağdam. İşğal olunmuş kəndlərin qarşısı...Səngər həyatımız davam edir. Burada başını səngərdən qaldırmaq ya hansısa snayperin sinəsinə medal taxmaqdır, səngərdən qırağa çıxmaqsə, ayaqlarını minalar üstündə unutmaq.

Niyə 2010-cu ilin hadisələrindən indi bəhs edirəm-deyə bilərsiniz. Keçmişdə etdiyim qaralamalarıma maraq

Vətən müharibəsi zəfərindən sonra maraqlı oyaşdı. Həm də əvvəl bunlara elə də həvəsli deyildim. Çünki məğlub bir ölkənin səngər həyatından bəhs etməyi ya özümə yaraşdırmır, ya da utanırdım. Axı, kimə nəyi sübut edəcəkdim? Utanırdım...Məğlub bir ölkənin zabiti kimi xatirələr dərc etməkdən. Eləcə səngər şeirlərimlə ovunurdum. Hə, bu müharibə məni həm şeirlərlə ovunmaqdan, həm də yuxularımdakı qızın səşindən xilas etdi...

Müşahidə postunda duran əsgər anidən qışqırdı; -” komandır, erməni” . Dərhal müşahidə postuna çıxdım. Postda ermənini görmək sizə nə qədər qəribə gəlsə də, arzuladığınız əzizini görməklə müqayisə edə bilərdim. Yox, yox, o ermənini bağrımıza basmaqçün deyil, gülləyə tuş etməqçün.

Tr-8-lə müşahidə apardıq. Bir əli cibində, birindəsə telefon qulağına söykəyərək hərəkət edir. Hərəkət edir deyirəmsə, gövdədən yuxarını görürük. Özünü o qədər itirib ki, düşmənlə valının arxasından çıxdığının fərqi deyil. Axı, adam kiminlə belə danışıb dünyanı unudub öz səngərini tərək edə bilər? Anasımı, sevgilisimi, bacısını? Onun özündən razı, tərki dünya olaraq harda olmasını unutması adamın ağına yalnız sevgilisini gətirə bilər. İnsan onun etdiklərini sevgilisi ilə danışanda edə bilər...

Bu qədər danışmağıma baxmayın, bu qədər düşüncə bir neçə saniyə ərzində baş verir. Vuraq? Ani olaraq beynimin içindəki düşüncələr mənə imkan vermir? Bəlkə

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
danışdığı adam anasıdır? Və həmin vurulsa... Ya da
sevgilisi? Bu elə ən böyük sevgi qətləmə olar. Telefonun
qarşısındakı şəxsin o vurulduğu an keçirəcəyi hisləri ağla
gətirmək belə mümkün deyil. Bəs, o əsgərin yerində biz
olsaydıq? Danışdığımızsa sevgilimiz, anamızdırsa?

Bəlkə də bütün bu düşüncələr bir saniyəlik zaman
intervalı olmadan ildırım sürətiylə beynimin bir
güşəsidən keçir. Amma...

Erməni əsgəri ordadırsa, əminəm ki, bizi görsə, böyük
sevinc hissi ilə vurardı. O burdadır ki, o ona görə vurur
ki, bir azərbaycanlının vurulması onun üçün medaldır,
məzuniyyətdir, özügüvən hissidir, gələcəkdə karyerada
yüksəlişdir, məclislərdə özünün və qohumlarının bu
hadisədən genələ-genələ danışması, erməni tv-lərində
bol-bol öz qəhrəmanlığından danışmaqdır.

Vuraq? Snayper başından nişan aldığı bildirir. Vur!...

Səngərdə əsgərlərimiz atışdan sonra ura deyər qışqırır,
sevinir, sonrasa ani boşluq. Rabitə ilə koordinatı verib,
məruzə edirik. Atəşkəs dövründə belə atışlar zamanı
koordinat məruzə olunur, vurulmanın dəqiq olub,
olmadığını gözləyirdik. Bizə lazım olan xəbərin
təsdiqlənib, təsdiqlənməməsidir. Bir neçə saat gözləyir,
bu hadisənin nə ilə sonuclanacağından səbrsizləndirdik.
Amma nə deyilsə də, atışdan sonra onun necə yerə
sərilədiyinin gözümüzə şahidi olduq, axı-deyirəm özüm-
özümə.

Axşama yaxın rabitə ilə xəbər verilir ki, verdiyiniz xəbər təsdiqini tapıb, vurmusunuz. Sevinclər yenidən artır... Qeyd olunası xəbərdir. Həmin gecəni aşağıdan gətirtdiyim yeyib-içməklə qeyd edirik. Bir növ səngərdə bu xəbərə əsl qonaqlıq verirəm. Ölüm xəbərinə sağlıqlar deməklə. Səhv etmirəmsə, Dövlət radiusunun axşam buraxılışıdır. Verilən xəbər sağlıqlarımıza qoşulur. Atəşkəs pozulub, dümən təxribatının qarşısı alınıb, düşmən hərbi qulluqçusu “...” məhv edilib.

(Əlbəttə, istəyən şəxslər bu adı, yeri və.s arxiv materialına əsasən əldə edə bilər. Burada bu məlumatı, adı olduğu kimi vermək həm etik, həm də bəzi məsələlərə görə, doğru olmadığından hallandırılmır)

Səngərin bir köşəsinə çəkilirəm. Kimsənin məni görməyəcəyi bir küncünə. Özümdən aslı olmadan ağlayıram. Bütün gecəni. Həm sevinmək, həm də ağlamaq. Axı, mən kimə ağlayıram belə? Məni ağladan kimdir, hansı hislərdir? Kimə ağlayıram belə? Ölən erməniyə, ölən sevgiyə, yoxsa nəyə? Bəlkə elə özümə? İçimdə qopan fırtınaya cavab tapa bilmirəm...

O gündən sonra yuxularımda kimsə, daha doğrusu, bir qız “alo, alo” deyərək qışqırır. Mənsə, tənqənəfəs, tər içində oyanır, mətbəxə keçir, su içir, bəzən ağlayır, bəzənsə, siqaret yandırırıdım... 2020-ci ilin sentyabrına kimi... Məni kölgə kimi izləyən, o qız, o səs qeybə çəkilib. Artıq öz əzablarımı görürəm, öz əzablarım yuxudan oyadır məni...

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
...Yenə belə əmr verə,yenə belə edərdimmi? Mütləq ki,
bəli. Yenə öldürərdik, yenə bu ölüm xəbərinə qonaqlıq
verərdim, yenə də səhərə kimi ağlayardım...

Seçəcəyimiz ədəbi obrazlar

Cəmiyyətin hislərini anlayıram və bu hisləri anlayışla qarşılamaq lazımdır. Müharibə sonrası həmişə müharibədən daha dəhşətli və ağrılı olur. Savaşdan yeni çıxmış bir xalq, əzizlərini şəhid vermiş analar, bacılar... Buz bağlamış ata sığalları, baş daşından boylanan sevgilər...nələr-nələr...

Yeni bir ağrılar yaşamamaq, bu gün haqlı durumdaykən haqsızlıqda ittiham olunmamaq üçün on illər sonranı da nəzərə almalıyıq ki, daha önəmlisi də elə budur. Dünya cəmiyyəti açıq bazarıdır. Onlara nəyi vaxtında və keyfiyyətli formada təqdim etdinsə, onu alacaq. Eləcə də, informasiya bazarında. Həmçinin, kinosundan ədəbiyyatına kimi.

Bu şanlı Vətən müharibəsində bizə iki obraz lazımdır. Daxili auditoriya və dünya auditoriyası üçün hesablanmış obrazlar.

Hər iki obraz bu müharibədə real olaraq mövcud oldu, fəaliyyət göstərdi və nümunələri kifayət qədərdir. Eyni zamanda ötən sayda “Müharibə gündəliyi”ndən verdiyim “Uşaqlardan uşaqlara Xocalı” yazısında bununla bağlı nümunəyə rast gələ bilərsiniz.

Daxili auditoriya üçün döyüşkən, düşmənə qan udduran, bir növ vurub-dağıdan obraz, dünya üçünsə, döyüşsə də bəşəri sevgilə yaşayan, yeri gələndə düşmən olmasına baxmayaraq ehtiyacı olan bir dinc sakini xilas edən, heyvanları, təbiəti qoruyan, incəsənət, mədəniyyət naminə çox şeydən, eləcə də, öz təhlükəsizliyindən keçən Azərbaycan əsgəri, zabiti obrazı.

Nəzərə alsaq ki, biz Qarabağ ermənilərinin bizimlə birgə yaşayışını qəbul etmişik , bizə belə obrazlar hava-su kimi lazım olacaq.

İndi bütün hislər, düşüncələr isti başın, həyəcanlı qəlbin döyüntüləridir deyə fərqudə deyilik. Elə etməliyik ki, on il sonra başımıza döyməyək və ya erməni kinolarına, əsərlərinə niyə uduzduq, bütün bunlar necə baş verdi-deməyək.

Bundan sonrası sözün əsl anlamında ədəbiyyat, incəsənət, kino müharibəsidir. Zətən qalib gəlmiş dövlətlik, bu sahələrdə öz hümanist görüntümüzə də qalib gəlməyi bacarmalıyıq. Əsas döyüş meydanında qələbə idi ki, bu mahiyyəti dəyişmir, istədiyimizə nail olmuşuq.

...İstər daxili, istərsə dünya kütləsi üçün ideoloji xətləri dərhal müəyyənləşdirməli və əməli fəaliyyətə keçmək

lazımdı. Burda isə əsas səngərlər ədəbiyyat-incəsənət və film sahəsidir.

Dünyanın bu baxımdan kifayət qədər incəsənət nümunələri var ki, insanın düşüncələrini dəyişdirməyə bəs edir.

Məsələn, adi “Pianoçu” filmindən kiçik fraqmentə toxunaq. Bütün soyqırım, faciələrdə yada düşən, efirləri bəzəyən bir film. Yəhudi əzablarından bəhs etsə də kiçik epizodlar alman zabiti vəhşi deyil-düşüncəsini yaradır. Ya da, hamsı eyni deyil. Baxmayaraq ki, filmdə əsas qayə nasist vəhşiliyindən bəhs etmək, soyqırma məruz qalanların ağrı dolu həyatlarını gözlər önünə gətirməkdir. Amma kiçik epizod alman xalqı, ordusu, zabitləri haqqında formalaşmış fikirləri dağda bilir. Onun incəsənət adamını qorumasını, geyimini, yeməyini ona verməsi...

Daxili auditoriya üçün əlavə bəhs edəcəyəm, amma bu qeyddə bizə dünya bazarında lazım olan obrazdan danışdım.

Bütün bunları edərkən istər əsərlərdə, istərsə də filmlərdə dünyanı özünə güldürməmək, pafosdan uzaq, gerçəkci və səmimi olmaq lazımdır ki, bu barədə isə yetərinə gerçək obrazlar var.

Yadıma düşmüşkən, mövzuya uyğun olaraq bir hadisəni qeyd edim. Döyüşdən yeni çıxmış bir XTQ zabitini

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
Hadrutun Tuğ kəndində gördüm. Evlərdə yiyəsiz qalmış
toyuq-cücələrə dən aparıb töküdü.

—: "Heyvandılar, günahdı, ac qalmasın. Həm onlarınki
milliyəti yoxdu..." deyirdi.

Bax, belə əzizlərim, gecikmək olmaz...

Nə qədər gec deyil, soyuq başla düşünməliyik...

Sən azadsan!

(Savaş qazisinin dilindən şeir)

Saçımda anamın xınası,
yolların ayaqlarımçün duası,
gözlərimdə hələ bizim olmayan uzaqlıq
deyir:

Sən azadsan!

Sən azadsan!

Ayaqlarım cığrlara yalvarır;
Qarabağ,
biz sənin övladınıq,

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
ilk dəfə gördüyün övladlar.

uzağa at ayaqlarımızdan
qoynunda gizlətdiyin minaları.

Füzuli, Cəbrayıl, Hadrut cəbhəsi...

Burda ulduzlarla deyil,
hər minamyot mərmisiylə sayırıq
yarım qalan ümidləri,
anaların göz yaşını.
bir döyüşçü sevgilisinin
bətində ölən arzusunu.

Günlərdir danışmırıq.
bilirəm, narahatsan, ana.
bəlkə gecələri ağlayıb,

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
şəklilə ovunursan, ana.

səni Füzulidən eşidirəm, ana,
səni Cəbrayıldan görürəm, ana,
sənə Şuşadan əl yelləyirəm, ana.

Formamda şəhid qardaşlarımin qanı,
gözlərimdə 44 gecənin yuxusuzluğu,
Qarabağ torpağıyla, palçığıyla
büsbütün vətənləşən bədənimiz

və

bizi gözləyən Azərbaycan
meydanlarda, ürəklərdə, gözləriylə hayqırır;
Sən azadsan!
Sən azadsan!

ELNARƏ AKİMOVA

**EMİN PİRİ – “ÖLÜMÜ BARMAĞINDA
OYNADAN” ŞAİR**

*(İkinci Qarabağ savaşı başlayandan cəbhədə olan
şairimizin şeirlərində müharibə və uşaqlar)*

Mənimlə ”ölüm-ölüm” oynama,

Allah!

mən ölümü barmağında

oynadan bəndənəm.

Epiqraf kimi bu şeiri seçməyim əbəs deyil. Emin Pirinin şair obrazı, müharibəyə, ölümə və həyata baxışı bu misraların içindədir. Emin yaradıcılığında əsas xətt kimi keçən müharibə şeirlərini yazmaqla qalmadı, həm də dönə-dönə canlandığı savaş lövhələrinə daha yaxın, daha dərinə bələd olmaq üçün cəbhəyə yollananlardan oldu. Bu qərarı verib gedirsənsə... artıq nə yaradıcılıq axtrarıları üçün edirsən, nə də hansısa gündəm

mövzusunapredmet olmaq üçün. Bunu içində özümlü şəkildə yaşadığın Vətən sevgisi diqtə edir. Ancaq vətənin sabahını düşünüb gedirsən. “Ölüm-ölüm” oynamağa gedirsən və hər bir halda – şəhid də olsan, sağ da qalsan öz sözünü deyirsən artıq! “Ölümü barmağında oynadıb” dönürsən.

Emin Piri haqqında yazmaq qərarı verəndə onun şeirlərinə bir də nəzər saldım. “Tanrının kölgəsi” və “Sağ qalan varmı?!”... Eminin bu adla adlanan kitablarını vərəqlədim. Adından tutmuş içindəki bütün şeirlərə qədər özündə mübhəm bir sirri, işarəni ehtiva edən bu kitablar Eminin özünü, obrazını, xarakterini o qədər dəqiq tamamlayır ki... Onun yaşadlarından seçilən həssaslığa malik olduğunu iki ayrı məqamda hiss etmişdim. Bir müharibə şeirlərini oxuyanda, bir də sonradan “Ədəbiyyat qəzeti”ndə “1 şeir, 2 rakurs” layihəsinin müzakirəsinə çıxartdığımız “Abort stolunda yalvaran körpə” şeiri ilə tanış olanda. Hər iki mövzuda yazılan şeirlərdə əsas predmet uşaqdır. Emin Pirinin şeirləri arasındandəfələrlə keçən bu obraz dərin məna və sosial-mənəvi əhəmiyyətə malik fəlsəfi zəmin üzərində qərar tapır. “Abort stolunda yalvaran körpə”nin hayqırıtları hələ də qulaqlarımda əks-səda verir. “Dünyanın ən təmiz yalanı” şeirində əlcəksiz uşaqların barmaqlarını sızıldadan qarın soyuqluğunu lap dərindən duyuram. Hələ dünyaya gəlməyən, ana bətnindəcə öldürülən uşaqlar üçün belə əzab çəkən şairin digər kontekstdə,

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri müharibədə öldürülən uşaqlarla bağlı sərgilədiyi narahatlıq birləşəndə bəşəriyyətin mürəkkəb səciyyəsi, miskin bir obrazı meydana çıxır. Eminin müharibə şeirləri bəlkə ona görə fərqləndi ki, o, çağdaş insanın deqradasiyaya uğrayan dəyərlər sistemi içində savaşlardan əzab çəkən uşaq obrazlarını dünyanın ədalətsizliyinə nümunə kimi yarada bildi:

Hamıdan çox uşaqları sevər

müharibələr.

Kimininalından,

kiminingözündənöpər.

Tanrıdahatez

sevdikləriniaparırdeyirlər.

Allahınöpüşüdü

bəlkəeləbugüllələr?!

Emin Pirinin müharibə şeirlərindəki səmimiyyətə həmişə inanmışam. Onlar dərin səciyyəsi ilə yeni poetik müstəvi yarada biliblər. Minaya düşən ananın paralanıb özündən aralı düşən qolunun altıaylıq uşağı ilə bir basdırılması, ayağını itirən döyüşçünün düşüncələri, şəhid məzarlarına qoyulan başdaşları, səngərə məktub

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri

yazan qızın qorxuları, ağır döyüşdən sonra “sağ qalan varmı” xitabı ilə əsgərlərinə xitab edən tağım komandirinin üzləşdiyi lal sükutdan tutmuş, “mərmilərlə altında sevişən göyərçinlər”ə qədər fəci və təsirli məqamlar bu poeziyada bədii məcrə, estetik məkan kəsb edə bilib.

hər əsgər tabutu

bir ağ gəlinliklə köçər...

əsgər deyil,

sevən qızın arzularını

götürüb gedər

hər atılan güllə.

Amma uşaqlara münasibət bu şeirlərin özündə belə dəyişir, daha bədii-fəlsəfi şəkil alır. Müharibələrdə “*analar uşaq yox, / şəhid doğur daha*”... Nə qədər doğru ifadədir. Gözümüzün önündə baş verənləri xatırladımı sizə? Hətta ərazisində heç bir döyüşün getmədiyi, amma müharibənin, erməni zalımlığının qurbanına çevrilən Gəncə, Bərdə, Tərtərdə ölənlər uşaqları yada saldımı? İndi, son iki ayda yaşadığımız bunca ağrı-acıdan sonra bu şeirlərdəki zamanı ötə bilən duyğu selini görüb

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
heyrtlənməyə bilmirəm. Bir göz qırpımında öldürülən
uşaqların şəkilləri suda üzürmüş kimi qarşımda
cərgələnir: qalıqlar altında qalan Mədinə, yelləncəyinin
yanına donuq cəsədi uzanan Aysu və ömrü yarıda kəsilən
nə qədər uşağın məzarlardan boylanacaq şəkilləri. Hələ
bunların heç birinin baş vermədiyi zamanda Emin
aşağıdakı kədərli tablону bu qədər həssaslıqla rəsm
etməyə gücü hardan almışdı görəsən?

*Qızım, görə bilmədim
mənə doğru yerişini.*

İndi rəsmlərin

Şəkil-şəkil iməkləyir divarımda.

Qızım, başdaşın özündən uca,

məzarın səndən qoca.

sənsə hələ də körpə...

Həbsxana köşəsində

qəfəs içindəki quş qədər azaddır

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
mənim sülh arzularım.

*Qızım, bütün boş yelləncəklərdə
səni görürəm
görürəmbuludsuzsəmadabuludkimi,
qaranlıqgecədəgünəşkimi.*

*Qızım, saçlarımdarıxır -
yolmağınçün,
yanaqlarımçuxuradönüb
yerinidoldurmağa -
o quyulartotuşbarmaqlarınahəsərət
həyatimayaqizlərinəməhtac.*

*Bilirəm, uşaqlarölmür,
böyüklərdənküsür,*

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
küsürbudünyadan

vələcəuçur, gedir...

Bağışla,

Bağışla, sənədayəngüllələri.

Qolundakı metal qırıntısınagülüm sə -

birçimdikbil, böyüklərdənhədiyyə.

“Mən hərbi işləyərkən cəbhə bölgəsində səngərdə olmuşam. Səngərdə gördüyüm hadisələr həyatımda daha dərin iz buraxıbdir, nəinki sevgi yaşantıları” – müsahibələrinin birində demişdi. Sonralar yazdığı, “Ədəbiyyat qəzeti”ndə ilk oxucularından olduğum “Venesiyaya məktub” şeirlərində sevgidən də yazdı Emin. Həm də fərqli ampulada. Silsilə bitəndən sonra bu haqda ayrıca yazmağı düşündüyümdən geniş təfərrüata varmıram. Yalnız onu deyim ki, Eminin “Venesiyaya məktublar”ı həm modern düşüncə sistemi, həm də irfani təfəkkürün işlənilib mükəməllik zirvəsinə qalxan ənənə və modellərini özündə ehtiva edir. Bu ideal fonda sevginin bütün ideallardan üstünlüyü görünür,

ümum kainat, kosmik miqyas alan mahiyyəti ilə bədii mozaikanın diqqət hədəfində dayanır:

Ayaqlarımın addımlamağı

əllərimi aldatmaqdı

səcdə edir getdiyın yollara.

Üzümü hara tutum dua edəndə

Məkkəyə, Vatikana

Yoxsa Venesiyaya?

“Venesiyaya məktub”larında Emin Piri “İnsan-Tanrı” tellərini canlı və cansız aləmin münasibətlərinin zənginliyi müstəvisində təhlil edir. İroniya acısını artırdığı bu mətnlərdə darıxan, ovunmayan obraz qismində yer alan şairin dərinlərə adlayan yaradıcılıq ruhunun təzahürlərini sezməmək olmur:

Aldadasan hamını...

Elə özünü də

Tanrını da

Onun yazdığı 75 illik ömrü də

33 yaşında

www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri
atasan özünü

dənizin qolları arasına.

Cırasan alın yazısının qalan səhifələrini

balıqlar öpə gözündən,

yosunlar anantək bələyə səni.

Allah da köks ötürüb deyə:

“Bağışla.

Bağışla məni.”

Qayıdaq mövzumuza. Bu silsilənin yeddinci, doqquzuncu məktublarını nədənsə “Qarabağda və bütün müharibələrdə həlak olan körpələrə” ithaf etmişdi Emin Piri. Görünür, özünün dediyi kimi, yuxularında da səngər görəndə adamın o hisslərdən uzaqlaşmağı asan olmurmuş...

...Bu qızcığaz da

cuppulu barmaqlarıyla

qıdıqlayır

atasının məzarını.

Uşaq ağı...

Yadında belə qalıb,

bəlkə güldürə bildi atasını...

Ədəbiyyat millətə enerji püskürdən qüvvət mənbəyi olmalıdı. Bu illər ərzində bizdə yazarın bədii missiyasıancaq ölüm, ah-zar, gözyaşı, nalə, inilti, fəryad, şikayət və başqa bu kimi hisslərə köklənməklə məhdudlaşdı. Emin Piri də bu mövzuda nə qədər fərqli poetik yaşam sərgiləsə də məğlubluq kompleksinin təzahürlərindən yayına bilmədi. Amma Birinci Qarabağ savaşındakı məğlubiyət acısını canında yaşatdığı üçün illər ötsə də itkilərə və ağrıya həssaslığı azalmadı. Keçmişə daha konkret və bitkin şəkildə nəzər saldı, onu ən sərt, ironik intonasiya ilə sorgulamaqdan çəkinmədi:

Şəhid məzarlarını

mərmərə бүkdük,

daş qoyduq başlarına

üzümüzə tüpürməyə.

Zaman şairə imkan verdi ki, xalq olaraq üstümüzdəki ləkəni təmizləməyə yol görünən hünər meydanında iştirakı ilə içindəki bu yükdən özünü xilas etsin, o müqəddəs yerlərin hər qarışında iz salsın, tarixin başdan yazıldığı bu qalibiyyət sənədində imzalar içində imzası olsun. Eminin şair kimi bundan sonra da təsirli mətnlər meydana qoyacağına əminəm. Tarix müəllimi kimişagirdlərinə qucaq dolusu vətən eşqi, vətən sevdası aşılamağına da həmçinin.

İndi buna onun hamıdan çox haqqı var!